

elcartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 141 / Olot, març 2022

Coordinació: Xavier Puigvert • Edició: Ajuntament d'Olot - Cultura i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / ADÉU AL MUSEU DELS VOLCANS

Amb la inauguració de l'Espai Cràter s'inicia una nova etapa en l'estudi i la difusió del fet volcànic de la comarca. El nou equipament ha de ser el relleu del Museu dels Volcans, que durant 31 anys ha estat la porta d'entrada al coneixement del vulcanisme i la seva singular biodiversitat per a escolars, turistes i visitants locals i forans. I és que si a la Garrotxa hi ha un fet diferencial, aquest és el vulcanisme i donar-lo a conèixer és ensenyar a estimar la Garrotxa. Amb aquesta voluntat es va obrir el Museu dels Volcans, la secció de Ciències Naturals del Museu Comarcal de la Garrotxa, l'any 1991. Cinc anys abans s'havia creat el Jardí Botànic de Vegetació Natural Olotina al Parc Nou d'Olot (1986) i nou anys abans hi havia hagut la declaració del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (1982). El nou Museu, ubicat a la Torre Castanys, es va plantejar com un equipament que no només parlava de volcans, sinó també de terratrèmols i de biodiversitat, i que tenia en el mateix Parc Nou un singular jardí botànic.

El museu que ara tanca les portes ha comptat amb un equip humà que ha fet possible l'estudi, la difusió i la conservació de tot allò relacionat amb els fenòmens naturals de la Garrotxa. Però la persona que en va ser l'ànima i el puntal fou Marissa Llongarriu. Biòloga de formació, en va ser la conservadora i va capitanejar l'equipament des de la seva inauguració, l'any 1991, fins al 2013, any en què malauradament va morir. Probablement estareu d'acord amb nosaltres que la paraula que millor definia la seva feina és 'pas-

sió': passió pel Museu, pels volcans, per la natura i per la seva protecció i divulgació. La Marissa va comptar amb el suport de les tres persones que han dirigit el Museu fins a l'actualitat: Gabriel Alcalde, David Santaclàudia i Montserrat Mallo, l'actual directora.

El Museu del 1991 va comptar amb un disseny de Xavier Bulbena i Ester Jaume. El 2010 el vam reformar, amb un disseny de Pau Llimona. Al llarg d'aquests anys, el Museu ha organitzat moltes activitats i exposicions: sobre plantes medicinals (una de les grans passions de la Marissa), sobre flora i fauna de la comarca i, per descomptat, sobre el vulcanisme a la Garrotxa i al món. Al voltant de la Marissa es va crear un equip de professionals apassionats que, com ella, sentien el Museu no només com una feina sinó gairebé com un projecte vital. Estem parlant de l'equip pedagògic, Laura Baldrich i Jordi Zapata, veritables ànimes del Museu i amics incondicionals de la Marissa. Ells, junt amb Anna Escarpanter i tants d'altres col·laboradors, han fet possible innumerable activitats i visites d'escolars i grups. Parlem també del personal d'atenció al públic, com Gil Anglada, avui jubilat, i Lluís Sualis i Miquel Bes, que encara són al peu del canó, treballant per al Museu fins que tanqui les portes.

La Marissa sempre va saber rodejar-se de col·laboradors que, des d'una vessant científica, han aportat molt de coneixement al Museu. Ens referim especialment al nostre company Jordi Nebot, que va començar a treballar-hi el 1989, i a Jordi Zapata, que ha reco-

llit durant 30 anys les dades de l'Estació Meteorològica del Parc Nou per al Servei Meteorològic de Catalunya. Però també cal esmentar Llorenç Planagumà, Octavi Bonet, Xavier Béjar i tot l'equip de Tosca. I Xevi Puig, Josep Riera, Emili Bassols, Xavier Oliver, Montse Grabulosa i tot l'equip del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa. I Josep Maria Mallarach, Miquel Riera, Oriol de Bolòs, Miquel Macias i els membres de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya i de l'Agrupació Naturalista i Ecologista de la Garrotxa. I Ester Sala, amb qui la Marissa va donar forma a exposicions i publicacions sobre plantes medicinals. Recordem també Mercè Teixidó, que va cuidar el jardí de plantes remeieres. I el Sigma, que sempre s'ha encarregat del manteniment del Parc. I Lluís Pagès, que amb els nois de la Cooperativa la Fageda va encarregar-se del manteniment del parc als anys 90, sota la supervisió del Sigma. I tot el personal dels Museus d'Olot i àrees de l'Ajuntament que han treballat per al Museu: un projecte, un espai i unes experiències que de ben segur recordarem per sempre més.

Han estat 31 anys de vida i ens és impossible parlar de totes les persones que heu fet possible el Museu dels Volcans, sens dubte uns dels equipaments més visitats de la nostra ciutat i comarca. Només ens queda donar-vos mil gràcies per haver-hi cregut i per haver-vos-el estimat amb la mateixa il·lusió i passió que la Marissa.

MONTSERRAT MALLOL
XEVI ROURA

ANIVERSARI / CENTENARI DE JORDI VAYREDA BOFILL

El 17 de març de 1922 naixia a Olot Jordi Vayreda Bofill, net i fill de reconeguts pintors locals. Després d'obtenir el títol de farmacèutic, es va fer càrrec de la farmàcia Bolòs (1947), i va participar en la creació a Olot de l'empresa de productes veterinaris Laboratorios Sobrino (1955).

Vayreda va ser membre de diverses entitats catòliques i paborde del santu-

ari del Tura. Va participar en la creació del Club Tennis Olot (1950), l'Associació de Pessebristes (1960) i els Amics de la Vall de Bianya (1974), a més de formar part de les juntes de la Unió Esportiva Olot i el Casino Olotí. En el camp de l'assistència social, va ser promotor del Patronat Joan Sellas i president de l'entitat benèfica La Caritat, d'Olot. Va morir el 3 de juny de 2014.

ALGAM: FONS AJUNTAMENT D'OTOT

Per a les terres de la Garrotxa es disposa de molts pocs mapes i plànols anteriors al segle XX. Històricament, la ubicació perifèrica de la comarca respecte dels principals eixos viaris antics i la poca rellevància estratègica en les operacions militars dels segles XVII-XVIII feien innecessari cartografiar aquest territori. Per tant, qual-sevol element que vingui a enriquir la nòmina de representacions gràfiques útils per als investigadors és sempre benvingut.

Actualment, la Biblioteca Digital Hispànica, el portal de la Biblioteca Nacional de España (BNE), ofereix accés a l'atles topogràfic amb plànols detallats d'Olot i part de la seva comarca que reflecteix els principals moviments de tropes a la zona durant la Tercera Guerra carlina, al llarg del tercer quart del segle XIX. S'hi accedeix des de l'adreça <http://www.bne.es/es/Catalogos/BibliotecaDigitalHispanica/Inicio/index.html>. El recull, titulat *Atlas topográfico de la narración militar de la Guerra Carlista de 1869 á 1876*, va ser publicat a Madrid uns anys després del conflicte pel Depósito de la Guerra, a càrrec del Cuerpo de Estado Mayor del Ejército. Són 55 mapes, impresos a escales diverses, que inclouen les peces *Plano de la Villa de Olot en 1874* (1:5.000); *Alrededores de Castellfollit, Acción del Toix, 14 de Marzo de 1874* (1:20.000) i *Reconocimiento topográfico de la Cuenca del Alto Fluvià para inteligencia de las operaciones sobre Olot* (1:40.000). Estan inclosos en l'apartat del teatre d'operacions militars de l'Exèrcit de Catalunya, diferenciat de la Zona Nord (País Basc i Navarra) i l'Exèrcit del Centre (Aragó

i País Valencià).

Tots tres mapes representen correctament el terreny amb corbes de nivell i recullen bona part de la toponímia de la zona (amb molts errors, per desconeixement de la llengua). El que representa la batalla del Toix, la coneguda derrota de la columna liberal dirigida per Nouvilas a mans de Savalls, cartografia detalladament el terreny i els moviments de les forces entre Oix, Sant Jaume de Llierca i Olot. La làmina dedicada a l'Alt Fluvià abasta l'espai comprès entre la serra del Toix, Banyoles i el grau d'Olot, amb l'objectiu de preparar la recuperació de la vila ocupada pels carlins. Finalment, l'aixecament planimètric de les defenses d'Olot, recull l'estat de la fortificació urbana anterior als treballs de reforç efectuats pel comandant d'enginyers Félix Recio, l'any 1875.

La digitalització de les làmines s'ha fet a partir d'un dels dos exemplars de l'*Atlas topográfico* que es conserven a la seu de Recoletos de la BNE, a Madrid. L'any 1994, el Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya Demarcació de Girona, en el catàleg de plànols *Atlas II Ciutats de Girona*, ja havia donat a conèixer l'existència dels tres mapes a partir d'un altre exemplar del llibre conservat al Museu Militar del castell de Montjuïc, de Barcelona. En aquella ocasió, només van publicar la làmina que recull la fortificació olotina de 1874 i es van limitar a esmentar les representacions de la batalla del Toix i de l'Alt Fluvià en l'apartat de planimetria no seleccionada de Castellfollit de la Roca. Ara, els investigadors tenen accés a l'obra cartogràfica completa.

XAVIER PUIGVERT I GURT

BREVIARI

Des del 7 de març fins al 27 de maig d'enguany, a la Sala de consulta de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, es podrà veure una nova **Vitrina del Trimestre**, la tretzena de la sèrie. En aquesta ocasió, s'hi podran veure les diverses edicions de la novel·la de Marian Vayreda, *La Punyalada*, amb motiu de la presentació d'una nova edició. La mostra anirà acompanyada de material complementari a l'entorn de la novel·la.

...

La Biblioteca Marià Vayreda, d'Olot, acaba d'incorporar al repositori cooperatiu Regira els 474 números del **setmanari L'Olotí**, publicat a la ciutat d'Olot des de febrer de 1979 fins a desembre de 1988. Aquest *Setmanari d'informació i opinió de la Garrotxa*, com es autodescrivia en el subtítol, va néixer de la revista *Olot-Misión*, amb la voluntat manifesta de publicar un setmanari "adaptat als nous temps de redreçament social, polític i cultural de Catalunya, com a òrgan d'informació lliure, objectiu, independent i progressista, des de la Garrotxa".

...

La memòria de l'any 2021 d'adquisicions de béns culturals mobles per formar part de la **Col·lecció Nacional** de la Generalitat de Catalunya, feta pública el passat mes de febrer, comprèn obres d'alguns autors garrotxins. En el marc del Pla Integral de les Arts Visuals, el Departament de Cultura ha adquirit la sèrie de cinc imatges *Traginadores* (2016), de la castellfolletenca Isabel Banal, dipositada al Museu Abelló, de Mollet del Vallès; la peça escultòrica de gres *Inicial. Sèrie blocs* (2002), del ceramista establert a Riudaura Claudi Casanovas, dipositada al Museu d'Art d'Olot, i l'oli sobre fusta *Museu* (2028), de l'olotí Lluís Hortalà, dipositat al Museu d'Art Contemporani de Barcelona. A més, dins del Pla Nacional de Fotografia, s'han comprat per al patrimoni públic quinze imatges de la sèrie *Covid-Confinament-Olot* (2020), dels fotògrafs olotins Joaquim Roca, Martí Albesa i Ramon Buxó Martínez, dipositades a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa.

COL·LECCIÓ LOCAL

MONOGRAFIES

BALCELLS, Albert,
Les galeries catalanes de ciutadans il·lustres i la memòria col·lectiva, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2021, 109 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; CXV).

CATÀ, Josep i BARNADAS, Joan,
90 anys d'ERC Garrotxa, Olot: Esquerra Republicana Garrotxa, 2022, 27 p.

EDUCART,
La faràndula de la Garrotxa. Vol. 1. Gegants, Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa Edicions, 2021, 67 p.

NOGUÉ, Àlex,
Quan els arbres deixaren anar la nit, Girona: Fundació de Cultura de la Diputació de Girona, 2021 [2022], 157 p.

PALLÀS, Xavier,
Sac de gemecs-1. Cançons i melodies per a sac de gemecs mans petites, Tarragona/Sant Jaume de Llierca: El Tecler Gestió Cultural/Sans Edicions, 2021, 31 p.

RIERA, Daniel et al.,
Charo, [Barcelona]: La Ribagorçana, 2020, 350 p.

SELLES, Narcís,
La imatge impresa en les cultures visuals de l'antifranquisme. Els anys de l'Assemblea de Catalunya, Barcelona: Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya, 2021, 131 p.

VILA, Pep,
Els Serrat de Corsavell: un viatge des de l'Alta Garrotxa fins a Ruplà, Girona: l'autor, 2022, 38 p.

ARTICLES

BARTOLOMÉ, José Luis,
“La Garrotxa, un plató de cinema”, *La Comarca d'Olot*, núm. 2109, 3 febrer 2022, p. 8.

CASACUBERTA, Margarida,
“Vides de gat, 2: Cat people”, *L'Avenç*, núm. 487, febrer 2022, p. 6-9.

CLARÀ, Tura,
“Hospitals efímers: l'epidèmia de còlera de 1885”, *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. LXII, 2021, p. 547-560.

FEU, Jordi et al.,
“Cultura digital, cognición extendida y gestión de la identidad en la escuela actual”, dins Marc PALLARÈS et al. (coord.), *Docencia, ciencia y humanidades: hacia una enseñanza integral en la universidad del siglo XXI*, Madrid: Dykinson, 2021, p. 475-493.

FEU, Jordi i TORRENT, Albert,
“Renovación pedagógica, innovación y cambio en educación: ¿de qué estamos hablando?”, dins Jordi FEU; Xavier BESALÚ i Josep Miquel PALAUDÀRIAS (coord.), *La renovación pedagógica en España. Una mirada crítica y actual*, Madrid: Ediciones Morata, 2021, p. 19-54.

GELIS, Pere,
“Camins i viatges de principis del segle XX a les altes valls del Fluvià i el Brugent (V): De Sant Esteve d'en Bas a Santa Pau”, *Puigsacalm*, núm. 152, gener-març 2022, p. 8-11.

JUVANTENY, Montserrat,
“32a Trobada de Músics de Cobla a Olot”, *Som. Publicació de Cultura Popular Catalana*, núm. 368, 2022, p. 28-29.

MARTÍ, Laia,
“Oficis i establiments antics de Sant Esteve d'en Bas: La fàbrica de la Casa Nova (Esquena SA)”, *Puigsacalm*, núm. 152, gener-març 2022, p. 5-7.

MERINO, Imma,
“Esplendor cinematogràfica entre les runes [West Side Story, d'Steven Spielberg]”, *L'Avenç*, núm. 487, febrer 2022, p. 60-65.

NADAL, Maria Dolors i RIMBAU, Roser,
“Francesca Casaponsa Suñol, la primera metgessa de família a pagès”, *Revista de Girona*, núm. 330, gener-març 2022, p. 92-93.

NÚRIA SOCIAL,
“Una manera diferent d'entendre un ateneu”, *Ateneus*, núm. 25, desembre 2021, p. 14.

PIJOAN, Joan; SÁNCHEZ, Sara i PUIG, Xavier,
“Identificación de las áreas naturales sensibles al turismo en la comarca de la Garrotxa”, *EUROPARC España*, núm. 52, desembre 2021, p. 10-13.

REIXACH, Albert i MIQUEL, Laura,
“Enregistrer la prise de décision dans les conseils municipaux de la Catalogne du Bas Moyen Âge”, dins François OTCHAKOVSKY-LAURENS i Laure VERDON (dir.), *La voix des assemblées. Quelle démocratie urbaine au travers des registres de délibérations? Méditerranée-Europe, XIIIe-XVIIIe siècle*, Aix-en-Provence: Presses Universitaires de Provence, 2021, p. 35-50.

SELLES, Narcís,
“Fer sentir les parles dels indrets. Dimensió social i política en la pràctica artística de Pere Noguera”, *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. LXII, 2021, p. 681-699.

SOLÀ, Xavier,
“L'epidèmia de pesta bubònica de 1650 a 1654 a Girona: testimonis sobre la malaltia i mesures de profilaxi”, *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. LXII, 2021, p. 273-311.

TEXTOS ELECTRÒNICS

BLANCHARD, Marianne,
“Lipsanoteca de Sant Andreu de Bestracà (s. X)”, *12 mesos, 12 obres. Museu d'Art de Girona*, núm. 445 (gener 2022). [en línia]. Disponible a: <<https://museuart.cat/exposicions/un-mes-una-obra/>>

JOAN BARNADAS (joan.barnadas@gmail.com)

En una societat democràtica, buscar la unitat és un ideal digne de ser perseguit perquè només tiren endavant aquells projectes que són compartits per un grup majoritari de ciutadans. Però, com que cadascú veu el món des del seu punt de vista, la realitat demostra que la unitat sempre se cerca a l'entorn d'idees i projectes tan difusos i inconcrets com pot ser la independència, la igualtat, la llibertat, l'ordre, el feminisme, l'ecologisme o l'esquerra. No és fins que cal posar-los en pràctica que aquests conceptes no prenen identitat. I aleshores aflora la desunió i el conflicte.

Després de la Setmana Tràgica, el juliol de 1909, les set societats de treballadors olotins varen ser dissoltes; els seus locals socials, tancats; els cabals de les mútues de protecció que administraven, confiscats; els llistats de treballadors afiliats, requisats per la policia i els seus presidents, engarjolats. El govern va intentar substituir-les fent ressuscitar els antics gremis que agrupaven patrons i obrers en una mateixa institució, i la parròquia de Sant Esteve d'Olot va promoure un sindicat obrer d'orientació catòlica, que buscava l'entesa entre capital i treball. L'intent va fracassar i les societats obreres tradicionals d'ofici van ser de nou legalitzades, però amb la prohibició expressa de federar-se entre si localment i unir-se per oficis estatalment. Una dècada després, totes les societats s'havien unit en una Federació Local de Sindicats, que es va afiliar a la Confederació Nacional de Treballadors. Els obrers olotins havien aconseguit la tan enyorada unitat. I com que la unió fa la força, cap als anys vint del segle passat, el sindicat va aconseguir grans victòries en l'àmbit laboral (augment de sou, millora de les condicions laborals, treballar vuit hores, cobrar puntualment els dissabtes, assegurança mèdica, subsidi de maternitat, etc.). Mentre hi

va haver èxits, les diferències estratègiques entre els obrers anarcosindicalistes i els comunistes només es van traduir en una lluita sorda pel poder dins de l'organització que, a Olot, sempre es va decantar a favor del sector llibertari. Però, tan bon punt la patronal es va negar a negociar noves millores laborals i va mirar de revertir la jornada laboral de vuit hores, les diferències varen aflorar i la unitat es va trencar.

L'estiu de 1924, Josep Teixidor, militant olotí del partit comunista Bloc Obrer i Camperol i corresponsal del periòdic *Lucha Obrera*, va acusar els dirigents anarquistes dels sindicats olotins de no defensar la classe treballadora perquè, quan el general Primo de Rivera havia donat el cop d'estat, havien desconvocat la vaga del sector dels sants per evitar que el comandant militar que havia pres el poder real a la ciutat fes efectiva l'amenaça de deportar a Àfrica Ramon Sunyé i Eudald Casadessús, president i vicepresident de la Federació Local de Societats Obreres. A través del diari *Solidaridad Obrera*, la Junta de la Federació va acusar el cronista de mentir i difamar l'organització "por odio a estos principios y tácticas libertarias. (...) Nunca nos hubiéramos pensado que los hombres que pregonan el frente único fuesen precisamente interesados en dividir y sembrar confusión entre los trabajadores afiliados a la CNT. (...) No es por aquí donde se hace frente único". En comptes de rectificar, Teixidor va acusar aleshores els anarquistes d'ocupar-se "solamente de la emancipación de la mujer, de la difusión del Esperanto, del vegetarianismo, de las utópicas ideas de perfección individual y colectiva y de otras tonterías que no vale la pena mencionar".

Quin tema tan actual, això de mirar de discernir quin ha de ser el paper principal de l'esquerra i dels sindicats!

UN TOC AMB EL PEHOC / REVISITAR L'ESCOLA D'OLOT

L'exposició *L'Escola d'Olot. Una "Fake News" amb 150 anys d'història*, al Museu de la Garrotxa, malgrat aspectes discutibles i controvertits, suposa una oportunitat per revisar aquest fenomen artísticocultural que tant ha determinat l'escena artística local. La denominada *Escola d'Olot*, com a corrent pictòric paisatgístic, ha format part de l'imaginari cultural no només de la ciutat, sinó també del país (o millor dit, de determinats sectors del país) des del moment del seu sorgiment. Els seus principals membres, Joaquim Vayreda, Marian Vayreda i Josep Berga i Boix, van codificar unes maneres de representar el paisatge que ha tingut una gran influència posterior en la dinàmica artística de la ciutat. Fins i tot es pot dir que van propiciar un ecosistema artístic amb una dinàmica pròpia diferenciada d'altres ciutats. En efecte, la fórmula estètica dels Vayreda fou reproduïda incansablement, àdhuc banalitzada o descontextualitzada, per nombrosos pintors i artistes amb moltes derivacions fins a finals del segle passat, i en determinats moments va assolir un enorme èxit popular i galerístic.

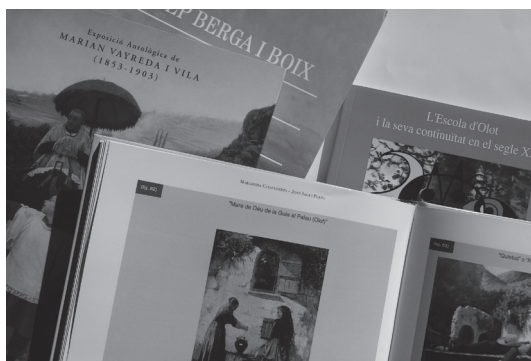
No hi ha cap dubte que la pintura paisatgística conreada pels germans Vayreda i l'avi Berga a partir dels anys setanta del segle XIX va significar, des de la seva diversitat, un impuls renovador respecte a la pintura anterior. Els seus paisatges van tenir una enorme projecció a l'època i la ciutat

es convertí, per uns anys, en un focus d'irradiació estètica. Per entendre el fenomen històricament, s'ha de posar en relació amb el desplegament de la modernitat a Catalunya. L'Escola d'Olot va jugar-hi més aviat un paper de transició: arrossegava molts elements del vell món, no sempre atesos, però durant un breu període de temps –aviat va ser superada pels plantejaments del Modernisme– va ser vista com un element d'obertura.

Avui dia la producció historiogràfica al voltant del fenomen és molt àmplia i amb resultats molt fructífers. S'han establert les principals característiques estètiques, ideològiques, polítiques i socio-culturals sobre les quals es va asentar. Les recerques de Margarida Casacuberta, Joan Sala, Narcís Selles, Jordi Canal o Miquel Àngel

Codes han donat una imatge prou exacta de les aportacions dels artistes que en van formar part i del seu moment històric. Una producció de coneixement que no es pot obviar per tractar amb un mínim de rigor l'esmentada experiència. Per aquest motiu, des del PEHOC, conjuntament amb el Museu de la Garrotxa, hem aprofitat l'ocasió per programar una taula rodona amb la participació d'especialistes en el tema per contribuir a desfer alguns dels possibles mites i fal·làcies al voltant d'aquest corrent.

ALBERT BATLLE CARRERAS

(EN)RAONEM? / EL CATALÀ NO ES GRADUA

SERVEI DE CATALÀ D'OTOLLA GARROTXA (olot-garrotxa@cpl.cat)

El català a la universitat és un tema que darrerament ha aparegut força en els mitjans de comunicació i a les xarxes, i una mostra més de la situació complexa que viu la llengua catalana.

Es sorprenent la facilitat amb què es relega el català a la universitat a favor d'una suposada internacionalització per tal de facilitar –diuen– la comprensió de la llengua d'alumnes de fora de Catalunya que s'han matriculat voluntàriament en aquella universitat (se suposa que amb coneixement de la realitat lingüística on han decidit estudiar...). Cal tenir en compte que es tracta de persones amb un alt nivell de formació, que han optat per enriquir-se amb una experiència formativa en un altre lloc i que, sovint, tenen, com a primera o segona, una llengua llatina. Si tenim present que, a l'hora de presentar tasques i exàmens, tots els alumnes poden utilitzar el català o el castellà (o fins i tot l'anglès en alguns estudis), i que la bibliografia de referència de les diverses disciplines està escrita en diverses llengües, no s'entén que el *quid* de la qüestió sigui la comprensió oral d'una classe en català, una cosa que no hauria de representar un obstacle insalvable i que se soluciona amb una mica de suport dels professors, dels companys i del temps.

Per què aquesta flexibilitat a l'hora de canviar la llengua amb què s'havia programat l'assignatura? El canvi respon a un altruisme envers una minoria d'estudiants o a la pròpia comoditat? Hi ha consciència que aquest canvi lingüístic barra un accés molt natural a l'aprenentatge d'una altra llengua a les persones que, en teoria, es vol ajudar? Per què molts docents, que com a pares somnien en l'escolarització dels fills en un altre idioma, tanquen la porta a més coneixement a persones adultes i ben instruïdes fent un canvi lingüístic que en molts casos no ha estat demanat? Ens semblaria normal acudir a una universitat d'un altre país i esperar que es canviés de llengua? Un estudiant de París matriculat a la Universitat de Sevilla esperaria que les classes passessin del castellà al francès?

Aquest és un debat complex i molt sovint connotat políticament, cosa que dificulta reaccionar de manera raonada. Seria interessant saber quin percentatge representen els alumnes provinents de fora de Catalunya respecte a la totalitat i, també, d'on venen i quines dificultats poden tenir per assolir una comprensió suficient del català.

També cal considerar les possibilitats per assolir un nivell bàsic de català prèvies a l'arribada. Segons l'Institut Ramon Llull, l'organisme de promoció de la llengua i la cultura catalanes, hi ha estudis de català a 90 centres europeus; només a Alemanya en són 20. Té sentit que els estudiants catalans sovint no tinguin accés a una formació universitària en català alhora que se'n fomenta l'aprenentatge a tots els continents? Els estudis de català, en canvi, només s'ofereixen a 9 universitats espanyoles i aquest ensenyament és testimonial a les escoles oficials d'idiomes de l'Estat espanyol. Però l'oferta de cursos en línia, que ha crescut exponencialment els darrers anys, i que permet assolir un nivell bàsic A2 en 120 hores de curs, hauria de ser una eina que facilités un aterratge suau a les universitats catalanes, perquè garanteix una comprensió bàsica de la llengua. Només caldria que aquest esforç pedagògic s'acompanyés d'una campanya informativa clara per part de les universitats als futurs estudiants de grau i de màster, i se'ls oferís la possibilitat i la idoneïtat de preparar-se lingüísticament de la mateixa manera que ho farien si anessin, posem per cas, a Bristol.

Sota aquesta suposada *internacionalització* de la universitat s'hi amaga una triple discriminació lingüística: la primera, evident, envers la majoria de l'alumnat escolaritzat a Catalunya amb uns drets lingüístics negligits; la segona, preocupant, cap a la societat, que té dret a tenir una universitat en la llengua pròpia, i la tercera, invisible, cap als estudiants nouvinguts a qui es nega el dret d'aprendre una altra llengua.

Enraonem-ho!

ELS NOMS DE LA TERRA / SALUI OPAC

XAVIER PUIGVERT I GURT

En els temps que corren, la toponímia sol ser una arma de futur en mans d'algun enginyós que la martelleja i li dona una nova forma capritxosa. Aquesta reflexió em ve al cap després de sentir un nordcatalà que anglicitzava el nom de la població luxemburguesa d'*Schengen* per obtenir un *Shamegen*, amb la voluntat d'assimilar acords polítics a normes vergonyoses. Estraïent el nom de la terra europeu, protestava.

Ara bé, abans les adaptacions fonètiques populars no naixien de la queixa, sinó del desig de fer entenedor un topònim netament inexpressiu. I a la nostra comarca, havíem tingut un exemple extrem d'aquestes interpretacions forçades per obtenir comprensió, no reclamació, per mitjà d'un joc de paraules que aprofitava l'homofonia entre dos mots i generava un significat acceptable: *Sant Esteve Salui*, el nom que designava la població de Sant Esteve d'en Bas fins al segle XVIII. *Salui* –sempre escrit *Seluy* i *ça Luy*– és la forma romànica que s'entrevé a partir del segle XIII en un mar de documentació local escrita en llatí. Com que els mateixos saluiencs –gentilici que proposo, lliure de drets d'autor– dubtaven de l'origen i el sentit profund del nom de la seva petita pàtria, se'l van inventar. Des de la referència més antiga que en tenim –“*Sancti Stephani que est in Basso*,

in locum que dicunt Ullo” (1017)–, es va vincular la denominació a la paraula *ull/ui*. I, per això, sempre que s'anotava en un document oficial, s'optava per la forma *ad Occulo* o *de ipso Occulo*, “a l'Ull” o “de l'Ull”, perquè s'interpretava mitjançant el ieisme. En aquest sentit, el topònim imaginari encaixava perfectament en l'entorn on vivia: era veí coetani dels *Maiol*, *Moió*, *Pladeveia* i *Verntaiat*, encara actuals i paranormatius, i compartia el dia a dia amb les formes *aguia*, *cabei* i *vei*, també com ara. Però, en realitat, el nostre *Salui* formava part d'una cadena de topònims catalans que s'aprecia en alguns racons del Pirineu (Arestui, Balestui, Beranui, Bressui, Bretui, Embonui, Llessui, Mentui, Nebui, Sanui, Tendrui, Tercui...). Potser *Sellui*, al Pallars Sobirà, ens pot recordar la baula perduda aquí. I per explicar-ho, tot i que es pot apuntar la possibilitat d'un parentiu amb les llengües bascoïdes, actualment es prefereix parlar d'una terminació típica pirinenca *-ui/-oi*, indesxifrable.

Si prenem les paraules d'Assumpta Lleonart, exploradora de la toponímia recreativa catalana, és un cas més de voluntat de “transformar un topònim opac en un topònim entenedor, expressiu (encara que sigui perdent tot vincle amb l'etimologia real)”.

EMILI BASSOLS I ISAMAT

En un temps com l'actual, en el què la consideració d'autòcton-al·lòcton és determinant a l'hora de distribuir els esforços de gestió i conservació del nostre patrimoni biològic, pot resultar interessant conèixer el cas de l'*Oplismenus undulatifolius*, una planta de la família de les gramínies, fàcilment identificable per les seues ondulacions que presenten les seves fulles, sobre l'origen de la qual, pràcticament des del precís moment de la seva troballa, ha planat l'ombra del dubte. Justament ara fa cent anys, el març de 1922, el botànic i farmacèutic olotí Antoni de Bolòs i Vayreda (Olot, 1889-Barcelona, 1975) publicava una nota en la qual recordava que el seu pare, Ramon de Bolòs i Saderra (Olot, 1852-1914), havia trobat l'*Oplismenus* al clos del mas Gussinyer, a Castellfollit de la Roca, el setembre de 1889, mentre realitzava tasques d'herborització. Ramon de Bolòs va creure que la presència d'aquell nou tàxon es devia a la importació de matèries industrials de la fàbrica tèxtil que hi havia aigües amunt del Fluvià. Però aquesta hipòtesi va quedar temporalment desmuntada quan l'aficionat a la botànica Jaume Tenas (Olot, 1889-1951) en va trobar un nou rodal prop de la font del Serrat, a Sant Joan les Fonts, sota els cingles ombrívols de la riera de Bianya, on aquesta planta formava "un enteixinat amb els seus rizomes desen-

rotllables". En aquell moment es va creure que una aparició circumstancial ja no era tan plausible. Així doncs, l'atribució d'espècie rara i autòctona va fer fortuna i aquest raonament es va mantenir durant molts anys fins al punt que va desembocar en la protecció legal de l'espècie.

Però mentre el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa anava seguint l'evolució de les seves poblacions, des de 1999 fins avui ininterrompudament, la possibilitat d'un origen espontani de la planta cada vegada anava prenent més força a partir d'arguments prou consistents. En primer lloc, per les poques i aïllades localitats europees que "escapen" de la seva àrea de distribució original, les regions temperades i subtropicals d'Àfrica, del sud i est d'Àsia i del sud-est d'Europa. En segon lloc, perquè la revisió mundial del gènere feta per Ursula Scholz, el 1981, ja indicava que la població peninsular d'*Oplismenus* la constituïen exemplars introduïts. La mateixa consideració que tenien els botànics francesos en relació amb la població situada a la plana d'Aquitània, la més propera a la de Sant Joan les Fonts. I, finalment, perquè els estudis genètics de la població garrotxina confirmaven una diversitat genètica nul·la, circumstància que s'entendria per una propagació vegetativa a partir d'un mateix individu inicial. Per tot plegat, en l'actualització de la *Llista Vermella de la flora vascular de Catalunya* (2021), els seus autors, Pere Aymerich i Llorenç Sáez, ja l'han considerat una espècie al·lòctona i, sobre la base de totes aquestes proves, també es proposa que *Oplismenus undulatifolius* caigui de la llista de tàxons inclosos en el *Catàleg de flora amenaçada de Catalunya*, que està en fase de revisió.

Han passat més de cent anys entre l'entusiasme de creure que érem davant d'un element florístic singular fins a escatir que la presència de l'*Oplismenus* a la Garrotxa es deu a la germinació d'una llavor importada amb un alt esperit aventurer. La conclusió que en podem treure de tot plegat és que no podem donar res per segur i que la llavor de la recerca, sobretot si és multidisciplinària –en aquest cas s'han combinat els estudis de corologia, genètica, ecologia i història–, sempre acaba donant els seus fruits.

DIBUIXOS AMB EL COMPONEDOR / VÍCTIMES D'UN TEMPS PER OBLIDAR

DOMÈNEC MOLI

La millor notícia que aquest faulista pot escriure, negre sobre el blanc d'aquests papers, és que no té notícia de cap protagonista per recordar. Durant més de cent *cartipassos*, s'ha dedicat a reviuir anècdotes i vivències d'amics, coneguts i saludats, de tots els quals ha tingut coneixement d'algunes activitats i anècdotes, dins de les esferes socials que conformen la nostra existència d'urbanites amb vocació de ciutadans d'una urbs culturalment desenvolupada. Mentre omplia pàgines amb enyorança i intentava recordar alguns dels fets que aquestes persones ens deixaven per al record, era evident que el faulista sentia molt no tenir el do de l'omnipresència per poder escriure alhora sobre tota una altra infinitat de persones que passen per aquesta terra d'una manera discreta. Viuen el dia a dia en pau i se'n van en silenci, plorats pels familiars i els amics, ignorats per una gran part de la societat. Ells són els autèntics herois, la base de la nostra societat. La part sana i la més important. Mai no tindran un carrer o una plaça amb el seu nom, perquè formen part immanent de totes les places i carrers de totes les ciutats.

Darrerament, un virus –un animalot tan petit que ni es veu– ens ha visitat i ens ha recordat la poca cosa que som i

el molt que ens pensem ser. És precisament ara, quan la pandèmia sembla començar a pesar figures –almenys és el que aquest faulista, totalment desconexedor del perquè, però que escolta les darreres declaracions dels epidemiòlegs i ha acabat per creure que realment el virus està perdent peu en el clos de la nostra societat–, és un bon moment per què ens asseguem entorn de la taula del record i ens tornem a comptar. Sembla que era ahir i ja fa dos anys que el virus es va presentar per emportar-se gent de tots els racons del món. La nostra societat ha creat uns mitjans de comunicació tan ràpids que faciliten que tot arribi, vingui d'on vingui, en un tancar i obrir d'ulls. Aquest animalot invisible s'ha escampat, en un no-res, per tot el món. I la seva víctima preferida ha estat la part més dèbil de la nostra societat: la gent gran. Molts se'n varen anar sense possibilitat d'acomiarar-se ni de ser acomiadats.

Per a aquest faulista, ha estat un dels episodis més tristos que recorda. Per aquesta raó, i per moltes altres, avui es creu en la necessitat de dedicar aquest espai a recordar una història que voldria oblidar i que té tants noms que no cal posar-n'hi cap.

JOSEP M. MUÑOZ

Tot i que vaig entrar-hi amb l'ànim de no deixar-me influir pel que n'havia llegit prèviament, el cert és que la visita a l'exposició "Escola d'Olot. Una 'fake news' amb 150 anys d'història", que s'exhibeix actualment al Museu de la Garrotxa, em va resultar enormement decebedora. I per més d'un motiu, que tractaré d'explicar, però que podria concretar, d'entrada, en un del sol: l'extrema primor conceptual de la mostra, que no tracta de plantejar preguntes, ni de deixar que els espectadors arribem a les nostres pròpies conclusions després de guiar-nos per un itinerari suggeridor, sinó que es limita a fer afirmacions contundents, des d'una simplicitat que esdevé, en algun punt, fins i tot irritant.

No estic, de cap manera, en contra de les exposicions de tesi. Ben al contrari, em sembla del tot necessari que una exposició en tingui, de tesi. I de tesi forta. Però això demana feina, i respecte per la feina dels altres, uns aspectes que el comissari de la mostra, Xavier Palomo, no sembla haver tingut prou en compte a l'hora de revelar-nos, graciosament, la *falsedat* de l'Escola d'Olot.

Un cop a casa, he rellegit l'article que Narcís Selles va dedicar l'estiu passat a l'exposició, arran de la seva presentació barcelonina a la Fundació Vila Casas, coorganitzadora de la mostra. De fet, podria aturar aquí el meu escrit, perquè subscric fil per randa els arguments exposats, amb sobrietat i precisió, en aquell article a l'edició gironina del diari *Ara* (Narcís Selles, "Donar garses per perdiu: la 'fake news' és l'exposició de l'escola d'Olot", *Ara*, 22/07/21). Podria afegir-hi, també, algunes de les coses que en va dir Francesc Fontbona al suplement *Cultura/s* de *La Vanguardia* ("L'Escola d'Olot, *tout court*", 17/07/21): per exemple quan afirma que "el pitjor és el títol".

Un títol que conté un anacronisme flagrant, la qual cosa ja és, en si, una mala manera de començar qualsevol relat històric, i que, des de l'inici, em va semblar un índex revelador d'una manca de confiança en l'exposició mateixa: semblava com si els organitzadors necessitessin *vendre* l'exposició amb un títol cridaner, potser pensant que si es limitaven a presentar l'Escola d'Olot *tout court* —qüestionant-ne, si cal, el terme, i discutint-ne, com fan, la cronologia—, resultaria massa poc

atractiu. És, si és que és així, una estratègia de màrqueting que es gira en contra de l'exposició.

Pensant-hi bé, potser el problema principal és que l'exposició pretén afirmar allò que *no* és l'Escola d'Olot, en lloc de tractar d'explicar què és l'Escola d'Olot, i explorar-ne els límits, els condicionants ideològics i la utilització que se n'ha fet. I encara que en el full informatiu que l'espectador troba a l'entrada es diu que "aquestes i moltes altres preguntes són les que busquen resposta en aquesta exposició", després les preguntes no es formulen adequadament o, més aviat, es responen des de la simplicitat argumental dels textos de sala. No busqueu tampoc la resposta en el catàleg, on, per raons ignorades, no s'ha cregut necessari convidar cap dels molts especialistes en la matèria.

Més enllà de les limitacions i els oblots en el plantejament argumental, les limitacions del plantejament expositiu es fan evidents en una vitrina on s'exposen unes cartes de Salvador Dalí, que el visitant no pot llegir i que no trobarà reproduïdes (ni transcrits) en el catàleg. Què hi fan, allí, aquelles cartes? Què ens diuen? Què hi deia, en Dalí? Quina incidència i quina resposta van tenir en el seu destinatari, Raymond Vayreda? Mentre et fas, perplex, aquestes preguntes, l'exposició et condemna a sentir repetidament la cantarella de la locució del No-Do, un recurs no particularment original (al "Polònia" el fan servir sovint), que tenyeix sonorament tota la sala on la majoria d'obres exposades no tenen cap relació amb el franquisme, i que n'impedeix la contemplació serena.

És cert que l'exposició et permet veure, potser per primer cop, una sèrie notable d'obres de la col·lecció Vayreda Casadevall, i reveure l'evolució posterior de la pintura olotina fins als anys 1950, i potser això sol ja justifica i compensa la visita. Però a mi, particularment, m'hauria agradat trobar-hi altres preguntes i que s'hi exploressin altres fils. Per exemple, quina relació hi ha, si és que n'hi ha alguna, entre les pintures de l'Escola d'Olot que l'empresari Joan Vila Casas veia al menjador de casa seva, i l'orientació de la col·lecció que ha desenvolupat en els darrers vint anys (atès sobretot que, com em va dir en una entrevista a *L'Avenç*, núm. 478, abril 2021, ell només compra aquells quadres que

li agraden)? O és que l'art, i el col·leccionisme, d'avui no responen també a uns determinats interessos "polítics, econòmics i ideològics" com els que l'exposició vol denunciar?

BREVIARI

L'any passat, en el marc de la revisió dels béns eclesiàstics inscrits en el registre de la propietat per l'Església catòlica al conjunt de diòcesis espanyoles, el bisbat de Girona i la família de Balle Comas, de Barcelona, van solucionar l'anomalia detectada en la doble immatriculació de l'església sufragània de **Sant Andreu del Coll**, del municipi d'Olot. Aquest edifici, edificat en el segle X pels senyors del castell del Coll, forma part de la finca Castell del Coll i Saiols, que és propietat de la família de Balle, marquesos de Vallgornera, com a successors dels Coll. La renúncia a la immatriculació pel bisbat va anar acompanyada d'un conveni per a l'ús litúrgic de l'església olotina a favor de la parròquia de Santa Maria de Riudaura, a la qual va ser agregada el 1565.

•••

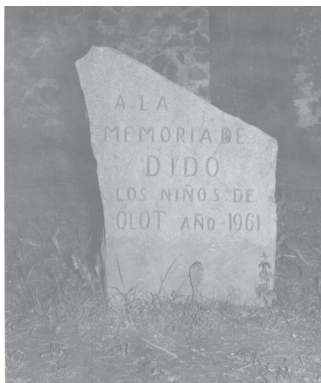
A finals del mes de gener, els ajuntaments de la Vall d'en Bas, de la comarca de la Garrotxa, i de l'Esquirol, d'Osona, van signar un conveni de col·laboració intermunicipal que permetrà assegurar el **manteniment del camí de Cabrera**, situat en l'altiplà del Collsacabra. L'acord, signat per a quatre anys amb la possibilitat de prorrogar-lo cinc més, permetrà efectuar les obres de conservació d'aquesta via de comunicació de 2,8 km entre la Vall d'en Bas i la serra de Cabrera, inclosa en l'Espai d'Interès Natural del Collsacabra (EIN) i d'alt interès cultural i paisatgístic. L'Ajuntament de l'Esquirol s'obliga a desbrossar els vorals, netejar embornals i passos canadencs, anivellar i compactar els trams afectats pels fenòmens meteorològics, treure la neu que s'hi acumuli i vetllar per una senyalització correcta. L'Ajuntament de la Vall d'en Bas mantindrà la titularitat del camí i pagarà una quantitat anual al consistori osonenc en concepte de costos de manteniment. La dificultat d'accés des de la banda garrotxina ha fet aconsellable establir aquest mecanisme de col·laboració, qualificat d'històric.

VIVÈNCIES / EN DIDÓ I ELS NENS D'OLOT

JOAN TRESSERRAS

En un racó del Parc Nou, al prat del pluviòmetre, entre els arbres perimetrals i a la vora de la tanca, s'hi troba una humil i envellida làpida de pedra basàltica que no arriba al metre d'alçada que du gravada, mig esborrada pel pas del temps, la inscripció "A la memoria de DIDÓ los niños de Olot año 1961". El 1961 fou l'any següent a la mort d'Ezequiel Vives (1880-1960), més conegut com en Didó, que voltava per tot Catalunya amb el seu guinyol de titelles seguint les festes majors. Era una atracció d'esquemes simples i de ritme trepidant, apropiada per a la mainada de la postguerra, escassos de distraccions, i amb històries que acabaven sempre amb la moralitat que qui és bona persona guanya i la dolenta perd. Recordo que era un teatre molt petit –ara en diríem un barracó adaptat–, amb els bancs del capdavant reservats per a la mainada, un fet que assegurava la seva atenció a l'espectacle, a la vegada que, quan el guió ho requeria, la seva participació en forma de crits i aplaudiments, que era molt fidel i celebrada. L'encaix perfecte, en la penúria i la mentalitat del moment, el feren imprescindible en les festes majors, esdevingué tradicional i el situaren en un lloc preferent dels actes dedicats a *la grey infantil* (una curiosa expressió castellana de la publicitat de l'època per definir la quitxalla). La paraula *grey*, que en castellà vol dir *ramat*, no es recull en català.

Tot això ho explico perquè un d'aquests últims dies, aprofitant el sol del migdia d'aquest gener anticiclònic, vaig anar a fer un tomb pel Parc Nou i em vaig trobar la placa dedicada a Didó. En llegir la inscripció, em vingué a la memòria, en versió vivència, que fa més de vuitanta anys jo era un d'aquells *niños de Olot* i que també formava part d'un ramat. Quan m'impacten a la memòria records de la infan-

tesa, aquests, pel sol fet de ser-ho, venen condicionats per la llunyania del temps i per l'ull que els interpreta avui. Ja no és el mateix ull del dia dels fets. Per això es fa molt difícil, per no dir impossible, establir un relat coherent i racional d'un temps tan llunyà. Em brolla un relat de sensacions, més que de fets, i prima el record emotiu sobre una realitat esbalaïda i evaporada. I els records que em venen en trobar la làpida d'en Didó són molt agradables. *Los niños de Olot*, i jo entre ells, ens ho passàvem molt bé. En llenguatge actual, ens ho passàvem pipa, les representacions eren superguais –perdoneu– i se'ns feien molt curtes. Els finals eren una apoteosi de cridòria i aplaudiments. Quan acabàvem, esperàvem amb il·lusió l'any proper. Això últim, suposo, era el consol que ens donava la persona gran que ens acompanyava.

Però allò curiós del cas, un fet que no m'explico, és que de la meua memòria, al mig d'aquesta boira espessa que embolcalla i dilueix els records, sobre el guinyol Didó, n'ergeix un que constitueix l'excepció: es tracta del final de l'obra *El pozo de Doña Quiteria*. La senyora Quiteria era un titella que duia un mocador al cap, tenia la cara xuclada i un nas punxegut. A casa tenia un pou que, es dedueix, comunicava amb l'infern, ja que l'obra acabava amb els bons llençant el dolent al pou, al crit de la lògica frase "Com més dolent, més lleig; com més lleig, més dimoni i els dimonis a l'infern!". Un crit que repetia *la grey infantil* bramant a tot pulmó, i la funció es fonia amb un gran terrabastall com a senyal que el dimoni havia arribat a l'infern. Notareu que el títol de l'obra era en castellà, però la seva lletra era en català. Suposo que era per imperatiu legal. Eren uns moments en què els imperatius eren molt imperatius.

ME'N RECORDO / 72

Recordo les sevillanes que sonaven des del *cuartel* de la Guàrdia Civil, darrere casa meu, i veure tricorns als ampits de les finestres. Recordo el Firalet quan tenia sorra i hi passàvem a peu amb els veïns per anar a *col·lègit*. Recordo la *madre* Cecília, la *madre* Consuelo i la por que ens feia la *madre* Carmen. Recordo que ens deien que les nenes no podíem dir paraulotes. Quins collons! Recordo que la senyoreta Tura ens va ensenyar a llegir i ens donava pastilles Juanola. Recordo el pare Llagostera dient missa de set a les monges, el "Salve Regina" del final i la pressa per marxar. Recordo les classes de ballet i el monyo perfecte de la Rítmica Roser. Recordo anar a fer classes de dibuix a l'Escola d'Art amb una carpeta gegant, una bata molt bruta i una intensa olor de fang. Recordo que el que més m'agradava de les classes de piano era jugar a cuït i amagar a l'Hospici mentre ens esperàvem per entrar. *Salven!* Recordo com m'enfilava fins a dalt de tot del monument de la sardana

abans de fer *cataquesis* al Casal Marià. Recordo córrer i esllavissar-nos per les grederes del Montsacopa durant els entrenaments de bàsquet. No recordo haver guanyat mai cap partit... Recordo anar a comprar botons amb la Paquita de can Tenas mentre ella petava plàstic de bombolles darrere el taulell. Recordo emprovar-me sabates asseguda al camió de bombers del pis de dalt de can Rovira. Recordo anar a buscar berenar a ca la Neus de Cal Pirata i contes a la impremta Bonet. Recordo la meua mare dient "Sí, senyor" i "bones tardes". Recordo matar porc a casa dels avis de Sant Privat; veure *trebaïar* les budelleres i fer competicions amb els meus cosins per veure qui es menjava més pilotilles del davantal de la senyora. Recordo que la meua iaia ens deia *bordegassos* i *fotutliró*. Recordo quan a la Solfa no hi havia cap rotonda i que la meua mare es treia el cinturó de seguretat quan entràvem a Olot. Recordo veure camions de porcs *moo-olt* de tant en tant... Recordo anar per

primera vegada a teatre sense els pares, amb amigues i el carnet d'estudiant. Recordo Calixto Bieito des del galliner. Recordo que ens ho va recomanar en Rusca, el nostre professor de llengua –i de cultura– de l'institut. Recordo anar amb molt orgull al Garrotxa. Recordo l'emoció de la primera Turinada, d'amagat dels pares, i esperar amb emoció el correbou del matí. Recordo que ens semblava ben normal... Recordo bramar l'himne del Rayo Vallecano al D-Nit i passar els divendres a la tarda fent futbolins a l'Sport. I recordo anar a veure els juvenils de l'Olot quan encara es pentinaven com la gent normal. Recordo agafar la Teisa els diumenges al vespre per anar a estudiar a Barcelona i la primera del divendres al migdia per tornar a Olot. Recordo que la Teisa era molt (més) cara i molt (més) lenta. Recordo haver pensat que no tornaria a viure a Olot. I ara penso: "Quina mandra, tornar a viure a Barcelona!".

ANNA RIERA PIJOAN